

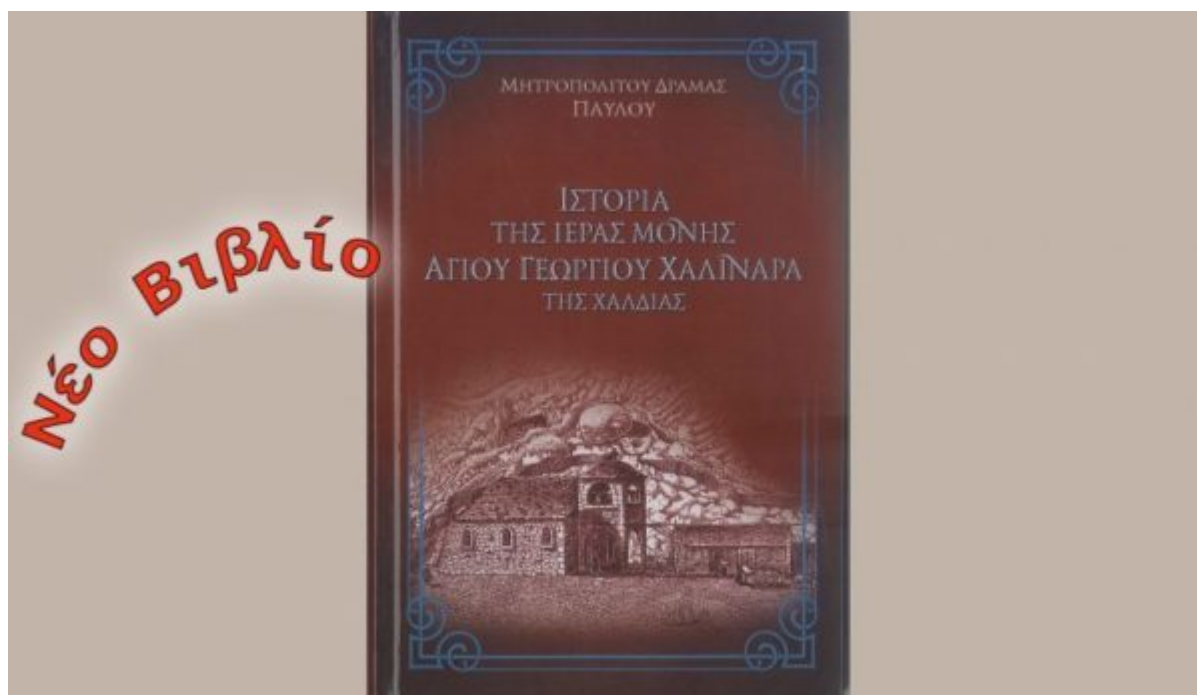
Μία επιστημονική απάντηση για τον Ορθόδοξο Μοναχισμό του Πόντου

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Δράμας](#)

Για το νέο βιβλίο του Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλου «Ιστορία της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Χαλιναρά της Χαλδίας», από τις εκδόσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Δράμας (2020) έγραψε βιβλιοκρισία ο κ. Δημήτριος Ι. Τσιανικλίδης (Δρ. Θ.-Νομικής) Το βιβλίο αυτό είναι αφιερωμένο στον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο.

Ο κ. Δημήτριος Τσιανικλίδης παρουσιάζει λεπτομερώς τις ενότητες του πονήματος του Μητροπολίτη τονίζοντας το συγγραφικό κενό που υπήρξε για τον Ορθόδοξο μοναχισμό στη γη του Πόντου και τις ανεκτίμητες υπηρεσίες που προσέφερε στο Ελληνισμό και στην Ορθοδοξία δίνοντας έμφαση στην αναγκαιότητα συγγραφής του παρόντος βιβλίου. Χαρακτηριστικά αναφέρει «Ο σ. έρχεται νά καλύψει μέ τή συγγραφή τοῦ μετά χειράς βιβλίου ἕνα μεγάλο κενό δίνοντας μιά ἀπάντηση ἐπιστημονική καί θαρραλέα, γιά τόν ὀρθόδοξο μοναχισμό στή γῆ τοῦ Πόντου καί τίς ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες, πού προσέφερε στόν Ἑλληνισμό καί στήν Ὁρθοδοξία»

Ακολουθεί ολόκληρη η Βιβλιοκρισία του κ. Τσιανικλίδη

Από την Ή. Μ. Δράμας μέ την έκπνοή τοῦ σωτηρίου ἔτους 2020 κυκλοφόρησε καί εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητος ἕνα νέο βιβλίο ὑπό τόν τίτλο : « **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΛΙΝΑΡΑ ΤΗΣ ΧΑΛΔΙΑΣ** » τοῦ ἀκάματου ἐργάτη τοῦ πνεύματος μητροπολίτη Δράμας κ. Παύλου, πού ἐπί 15 συναπτά ἔτη διαποιμαίνει θεοφιλῶς τόν φιλόχριστο λαό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας μέ ἔνθεο ζῆλο καί μέ ὑψηλό αἶσθημα εὐθύνης τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Ὁ σ. τοῦ παραπάνω βιβλίου Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος, ὁ ὁποῖος τυγχάνει ἕνας διαπρεπῆς ιεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας, εἶναι γνωστός στήν πατρίδα μας καί στό ἐξωτερικό, ὅχι μόνο γιά τό εὐπροσῆγορο τοῦ χαρακτήρα του καί τό ἀκραιφνές ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικό του φρόνημα, ἀλλά καί γιά τό πλούσιο συγγραφικό του ἔργο καί ἰδιαίτερα σέ θέματα, πού ἀφοροῦν τήν ἐκκλησιαστική ἱστορία μέ εἰδίκευση σέ ζητήματα τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ σ. γνωστός, ἐπίσης καί στό χῶρο τῶν ἐκδόσεων καί ἀπό ἄλλα σημαντικά καί ἀξιόλογα ἐπιστημονικά του ἔργα, προσφέρει μέσα ἀπό τό χάρισμα τῆς συγγραφῆς μέ ρέοντα λόγο, ὅπως, ἄλλωστε καί ὁ προφορικός-κηρυγματικός του λόγος μέ ἐνάργεια καί παραστατικότητα, μιά περισπούδαστη ἱστοριοθεολογική μελέτη.

Ἡ παροῦσα πραγματεία, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ 168 σελίδες καί φέρει σχῆμα 14,5X 21 ἑκατοστά, ἐκδόθηκε ἀπό τίς ἐκδοτικές ἐπιχειρήσεις « ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ ». Στό μέν ἑγχρωμο ἐξώφυλλο εἰκονίζεται σέ σκαρίφημα ἡ ὡς ἄνω ἱερά μονή, στό δέ ὀπισθόφυλλο τό ἔμβλημα τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζούντας, ὁ μονοκέφαλος

αετός. Ἡ καλαίσθητη καί ἐπιμελημένη ἔκδοση ἀρχίζει μέ τήν ἀφιέρωση τοῦ σ. : « Στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. κ. Βαρθολομαῖο τόν Ἰμβριο πού μέ εὐλάβεια διέδραμε ἅπαντα τά ἱερά τοῦ Εὐξείνου Πόντου »(σελ.7). Στή συνέχεια ἔπεται ὁ περιεκτικός καί ἐνημερωτικός « Πρόλογος »(σσ.9-15) τοῦ σ. ὅπου, ἐξιστορεῖ τήν περιπετειώδη διάσωση καί διαφύλαξη τῶν ἱερῶν κειμηλίων τῆς ὡς ἄνω ἱερᾶς μονῆς καί μεταξύ αὐτῶν τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἡ περιπλάνηση τῶν παραπάνω κειμηλίων, ἡ ὁποία ξεκίνησε : « κατά τόν ἐπάρατο ἐκπατρισμό τοῦ 1923, ὅπου στήν Δαφνοῦντα, τό λιμάνι τῆς Τραπεζοῦντος , τό καράβι ‘Πατρίς-Ἐλευθερία’ τοῦ Γαλαξειδιώτη πλοιάρχου Παρασκευᾶ Ζαγορά δεχόταν τά συντρίμματα τῆς τρισχιλιετοῦς παρουσίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ στόν Εὐξείνο Πόντο, γιά νά τά μεταφέρει στήν Ἑλλάδα, ὅπως προέβλεπε ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης »(σσ. 9-10), εἶχε εὐτυχῇ κατάληξη, ἀφοῦ περιῆλθαν, σήμερα, στήν κατοχή τῆς Ἰ. Μ. Δράμας, ἡ ὁποία ὡς θεματοφύλακας τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργικῆς τέχνης καί λατρείας, θά διαφυλάξει καί θά διατηρήσει τά ἱερά αὐτά θησαυρίσματα τῆς ἑλληνορθόδοξης πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς.

Ὁ μητροπολίτης σ. ἀφοῦ περιέγραψε μέ εὐσύνοπτο τρόπο τήν ὀδυσσειακή δοκιμασία τῶν ἀναφερομένων κειμηλίων, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καί ἡ γενεσιουργός αἰτία τοῦ παρόντος βιβλίου, προβαίνει ὁ ἴδιος σέ μιά συγκινητική ἐξομολόγηση ἡ γράφει χαρακτηριστικά : « Γι’αὐτό ἀποφάσισα νά συγγράψω τήν μονογραφία αὕτη γιά τήν Ἱερά Μονή Χαλιναρά, ἐκπληρώνοντας χρέος ἱερό πρὸς τόν ἅγιο μεγαλομάρτυρα Γεώργιο, πού τήν ἐπὶ κλήση τοῦ ὀνόματός του ἄκουγα καθημερινά ἀπό τά χεῖλη τῆς προγιαγιάς μου Ἑλένης Σαμανίδου τό γένος Κωφίδου, πού γεννήθηκε τό 1886, ἀπό τήν ἐνορία Σαμανάντων τῆς χιλιотραγουδισμένης Κρώμνης, πού ἔλεγε εὐλαβικά : ‘ Ἀέρ’ιμ’ ἀγλήγορε, πρόφθασον (ἅγιε Γεώργιέ μου γρήγορε, πρόφθασε) ’. Χρέος καί πρὸς τά προπύργια τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τά μοναστήρια, πού διέσωσαν τήν ὀρθόδοξη πίστη καί τόν ἐθνισμό τοῦ λαοῦ μας, πού ἀπό τό 1461 βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ σκληροῦ δυνάστη » (σσ.13-14). Μετά τόν παραπάνω « Πρόλογο » τοῦ σ. ἀκολουθεῖ ὁ ὑπότιτλος : « Προλόγου συνέχεια πενιχρά »(σσ. 17-21), πού φέρει τήν ὑπογραφή τοῦ γνωστοῦ λογίου ἀρχιμ. Δοσιθέου, ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς μονῆς Παναγίας Τατάρνης. Ἀκολουθῶς, ἡ διάταξη τῆς ὕλης τοῦ παρόντος βιβλίου διαστρωματώνεται ἀπό τόν σ. κατά τόν καλύτερο συστηματικό τρόπο σέ δώδεκα ὑπότιτλους.

Ὁ πρῶτος ὑπότιτλος «Εἰσαγωγή: Ὁ μοναχισμός στόν Εὐξείνο Πόντο»(σσ. 23-42) ἔχει ὡς ἀφετηρία τήν καταγραφή τῆς γέννησης, ἐξέλιξης, καθὼς καί τῆς διοικητικῆς ὀργάνωσης τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ στήν εὐρύτερη περιοχή τοῦ Πόντου, μέχρι τήν περίοδο τοῦ ἐκπατρισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Παρουσιάζεται,

ταυτόχρονα, κατάλογος ιερῶν μονῶν (ἀνδρώων καί γυναικείων) καί μνημονεύονται, παράλληλα, κληρικοί καί λαϊκοί (αὐτοκράτορες, μητροπολίτες, ἡγούμενοι, μοναχοί, ἐκπαιδευτικοί, κ.ἄ.) οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν στήν καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν, διατηρώντας τήν ἐθνική συνοχή τοῦ Γένους. Γιά τή συμβολή τῶν μοναστικῶν αὐτῶν καθιδρυμάτων, σημειώνει ὁ σ. τά ἐξῆς : « Ὅλα ὅσα ἀναφέρθηκαν ἔχουν σκοπό νά ἐπισημάνουν τήν πανθομολογούμενη προσφορά τῶν μονῶν τοῦ Πόντου. Ἡ ἐπίδρασή τους ὑπῆρξε εὐεργετική καί σωτήρια, ιδιαίτερα κατά τούς χρόνους τῆς δουλείας. Σέ ἐποχές ὅπου ἡ παιδεία ὀλοκληρωτικά χάθηκε, οἱ μονές ἦταν οἱ φάροι πού σελάγιζαν μέσα στήν ζοφερή καί μεγάλη νύχτα, δίνοντας θάρρος, δύναμη καί ἐλπίδα. Γι'αὐτό καί ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνισμός τοῦ Πόντου τά περιέβαλλε πάντοτε μέ τόν ἀπέραντο θαυμασμό, τήν ἀνυπόκριτη εὐλάβεια καί τήν ἀπεριόριστη εὐγνωμοσύνη του»(σελ. 35). Στόν δεύτερο ὑπότιτλο: « Ἡ Χάρσερα »(σσ. 43-61) καταγράφονται ἡ γεωγραφική θέση τῆς κωμόπολης Χάρσερας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καθώς καί χρήσιμες δημογραφικές καί ἱστορικές πληροφορίες γιά τήν ὡς ἄνω κωμόπολη ἀπό τούς βυζαντινούς χρόνους, μέχρι τόν ξεριζωμό τοῦ ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ τό 1923, μέ ἀναφορά στούς ἁγίους τῆς περιοχῆς, στόν πληθυσμό, στούς ἱερούς ναούς, στίς ἐνορίες, στά σχολεῖα, στούς κρυπτοχριστιανούς, στούς ἐξισλαμισμούς, στά μαρτύρια, στή διοικητική ὀργάνωση(ιδιότυπο καθεστώς Ντερεμπέδων, κ. ἄ.), ἐνῶ, παράλληλα, παρέχονται καί βιογραφικά στοιχεῖα ἐπώνυμων χριστιανῶν καί μουσουλμάνων (οἰκογένεια Σεβαστοῦ Κυμινήτη, Ὀσμαναγάντων – Μακρίδη, Σπυριδάντη, Γεωργίου Σαρασίτη, Ὀσμάν Τσαούς, Συμέλας Δημητριάδου, κ.ἄ.). Στόν τρίτο ὑπότιτλο : « Ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Χαλιναρᾶ »(σσ. 63-72), ὅπου μνημονεύεται «ὁ κώδικας τῆς Μονῆς, δωρεά τῆς εὐπόρου ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Σαρασιτῶν τῆς Ἀργυρούπολης, ἡ ὁποία συγκαταλέγεται στούς μεγάλους εὐργέτες της »(σελ. 63), ἐξιστορεῖται ἡ πορεία τῆς Μονῆς ἀπό τούς βυζαντινούς χρόνους καί εἰδικότερα ἀπό τόν 13ο αἰῶνα (ἡ γεωγραφική θέση, ἡ ἵδρυση, ἡ ὀνομασία, ἡ λεηλασία ἀπό τούς τουρκομάνους, ἡ ἀνοικοδόμησή της ἀπό τόν αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντας Ἀλέξιο Γ'τόν Μεγάλο Κομνηνό, καθώς καί ἡ ποιμαντική δράση τῶν ἡγουμένων Ἀλεξίου, Παρθενίου, κ.ἄ.) μέχρι τά τέλη τοῦ 17ου αἰῶνα. Στούς ἐπόμενους ὑπότιτλους : « Ἡ Μονή καί οἱ ἡγούμενοί της ἀπό τό 1700 ἕως τόν ἐκπατρισμό τοῦ 1923 »(σσ.73-92) καί « Πίνακας ἡγουμένων Μονῆς Χαλιναρᾶς »(σσ.93-98) ὁ σ. ἀφοῦ παρέχει εἰδήσεις γιά τή ζωή καί τό ἔργο τῶν διατελεσάντων ἡγουμένων κατά τήν ὡς ἄνω περίοδο καί ἐξετάζει, ταυτόχρονα, διάφορα πατριαρχικά σιγίλλια, πού ἀφοροῦν τή λειτουργία τῆς μονῆς, δημοσιεύει χρονολογικό πίνακα τῶν παραπάνω ἡγουμένων. Συνεχίζοντας, τή διάρθρωση τῆς ὕλης ὁ σ. παραθέτει τούς κάτωθι ὑπότιτλους: « Τό Καθολικό καί τά ἐξωκκλήσια τῆς Μονῆς »(σσ.99-102), « Ἡ προσφορά τῆς Μονῆς στήν παιδεία τοῦ Γένους »(

σσ.103-104) καί ἡ « Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς »(σσ. 105-108).

Στούς παραπάνω υπότιτλους, γίνεται λόγος γιά τήν ἀρχιτεκτονική τοῦ Καθολικοῦ, γιά τά ἐξωκκλήσια, καθώς καί γιά τή συνεισφορά τῆς ἴδιας μονῆς στήν ἐκπαίδευση τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων· ἀκόμη, μνημονεύεται κατάλογος χειρογράφων, ἐντύπων, βιβλίων, κ.ἄ., τῆς ἀξιόλογης γιά τήν ἐποχή ἐκείνη βιβλιοθήκης τοῦ μοναστικοῦ αὐτοῦ καθιδρύματος. Ἀκολουθοῦν, ἐπίσης, οἱ υπότιτλοι: « Ἡ περιουσία τῆς Μονῆς »(σσ.109-110) καί « Εὐεργέτες καί δωρητές τῆς Μονῆς »(σσ. 111-118). Στόν μέν πρῶτο υπότιτλο γίνεται λόγος γιά τήν ἀκίνητη περιουσία τῆς ὡς ἄνω μονῆς, στόν δέ δεύτερο καταγράφονται πρόσωπα, τά ὁποῖα προσέφεραν πολύτιμες ὑπηρεσίες γιά τή συντήρηση τοῦ μοναστηριακοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος. Ἀκόμη, ἀναφέρεται ὁ υπότιτλος: « Ἡ περί τήν Μονήν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου Ἀστέρος διαμάχη »(σσ. 119-123). Ἰδιαίτερη μνεία γίνεται, ἐδῶ, ἀπό τόν σ. ἡ διοικητική διαφορά πού προέκυψε μεταξύ τῶν μονῶν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Χαλιναρᾶ καί τῆς παρακείμενης τοῦ Ἀγ. Βασιλείου « Ἀστέρος » ἡ ὁποία μετά ἀπό τήν ἐπιτυχῆ παρέμβαση τοῦ μητροπολίτη Χαλδίας Γερβάσιου Σουμελίδη, (1864-1905) ἱεράρχου δόκιμου καί χαρισματικοῦ καί μέ ἱκανότητες στή διοίκηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἔληξε αἰσίως. Ἀκόμη, ὁ σ. μέ τόν υπότιτλο: « Ἐπίλογος »(σσ.125-138) φέρει σέ πέρας τή συνθετική αὐτή μελέτη. Ὁ σ. στόν παραπάνω « Ἐπίλογο », ἀφοῦ ἐξαίρει μεταξύ ἄλλων τήν ἀνεκτίμητη προσφορά τῶν ἱερῶν μονῶν τῆς περιοχῆς Χαλδίας τοῦ μαρτυρικοῦ Πόντου στή διαφύλαξη τῆς ἑλληνορθόδοξης παιδείας καί στήν ἐθνική ὁμοψυχία τῶν Ἑλλήνων, μέχρι τή βίαιη ἐκδίωξη τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ τό 1923, σφραγίζει τήν κοπιώδη ἐργασία του διηγώντας τίς ἡρωϊκές πράξεις « τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Βαζελῶνος Χρυσάνθου (ἔτη ἡγουμενείας 1821-1854) »(σελ. 126), πού ἀπέβλεπαν στή « διάσωση τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς περιφερείας Ματσούκας ἀπό βεβαία σφαγή »(σελ.126). Ὁ σ. μέ ἀφορμή τήν ἐπέτειο τῶν « 200 χρόνων ἀπό τήν ἔναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 »(σελ. 126) προσφέρει ὡς ἐλάχιστη τιμή τήν παραπάνω διήγηση μέ τόν γενναῖο ἡγούμενο γιά ἐνημέρωση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μέ τή βεβαιότητα « ὅτι οἱ ἀποδομοῦντες τῆς ἱστορίας δέν τήν γνωρίζουν » (σελ. 126). Τέλος, τό παρόν βιβλίο τοῦ σ. ὁλοκληρώνεται μέ τούς υπότιτλους: « ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ »(σσ. 139-141), « ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ »(σσ.142-143), « ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ »(σσ.145-167), καθώς καί τά « ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ »(σελ.168).

Ὁ σ. μέ βαριά κληρονομιά τήν ποντιακή του καταγωγή, νιώθει, ὅτι τό παρόν βιβλίο ἐκπληρώνει ἕνα ἐθνικό χρέος ἀπέναντι στούς προγόνους του· γράφει χαρακτηριστικά: « Θεώρησα ἱερώτατο καθῆκον τήν συγγραφή τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς Χαλιναρᾶ, ἀφοῦ ὁ μεγαλομάρτυρας ἅγιος Γεώργιος ὁ τροπαιοφόρος εὐδόκησε ἡ θαυματουργή του εἰκόνα πού διασώθηκε ἀπό τήν ἱστορική μονή του στήν Χαλδία νά φθάσει στά χέρια μου ὡς ἱερό κειμήλιο καί παρακαταθήκη τῆς

εὐσεβείας τῶν πατέρων μας. Ἡ ἐθρόνιση τῆς ἱερᾶς εἰκόνης στό καθολικό τῆς Λαυρεντιανῆς μονῆς σέ περίοπτη θέση, σύν τοῖς ἄλλοις, θά διατηρήσει ἄσβεστη τήν μνήμη τῆς παλαιφάτου μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Χαλιναρᾶ στίς ἐπερχόμενες γενεές στόν τόπο αὐτόν, ὅπου στήσαμε τό ἱερό αὐτό καθίδρυμα τῆς πίστεως καί τοῦ Γένους μας εἰς μνημόσυνο αἰώνιο τῶν ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος σφαγιασθέντων πατέρων μας »(σσ. 137-138). Ὁ δόκιμος σ. γνώστης τῆς ἐπιστημονικῆς μεθοδολογίας καί τῶν δεοντολογικῶν ἀπαιτήσεων γιά τή σύνθεση, τή δομή καί τή συγγραφή μιᾶς πρωτότυπης καί ἐνδιαφέρουσας μελέτης, δέν φείσθηκε κόπων καί μόχθων καί ὀλοκλήρωσε ἐπιτυχῶς τήν παροῦσα πραγματεία. Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. καί βαθύς γνώστης, τόσο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅσο καί τῆς σύνολης ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ σ. ἀφοῦ ἐξέτασε καί μελέτησε μέ ἀκρίβεια καί ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια τίς διάσπαρτες ἐπίσημες ἀρχειακές πηγές (κῶδικες, χειρόγραφα, κ. ἄ), καθῶς καί τήν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία, συνέγραψε μέ πειστικότητα καί σαφήνεια μιά ἐξαιρετικά πολύτιμη ἐργασία μέ ἐπίκεντρο τήν ἱστορική πορεία διά μέσου τῶν αἰώνων τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Χαλιναρᾶ Χαλδίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἐμβριθῆς μελετητής τῆς ἱστορίας τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ καί μέ τήν πολύχρονη ἐμπειρία του στό χῶρο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν ἐκδόσεων ὁ κ. Παῦλος παρουσιάζει μιά νέα πρωτόγνωρη πραγματεία χρησιμοποιοῦντας ἐπίκαιρο, σύγχρονο καί διδακτικό ὑλικό, ὅπως ἔγγραφα, χάρτες, φωτογραφίες, κ.λπ. Ὁ σ. ἀπό τίς ἀλεπάλληλες προσκυνηματικές του ἐπισκέψεις, τόσο ὡς ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Παναγίας Σουμελᾶ – Βερμίου Βεροίας, ὅσο καί ὡς μητροπολίτη Δράμας, τυγχάνει γνώστης τῆς ποντιακῆς γῆς, σπιθαμή πρός σπιθαμή. Ἀνέσκαψε τά ἡρωϊκά χῶματα τῶν προγόνων, τά ποτισμένα ἀπό τά δάκρυα τῆς προσευχῆς καί τῆς μετάνοιας, ἀλλά καί τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων. Ὁ σ. ἀφοῦ καταγράφει χωριά καί οἰκισμούς παρέχει χρήσιμες πληροφορίες γιά τίς γεωφυσικές καί δημογραφικές συνθῆκες τῆς κωμόπολης Χάρσερας, καθῶς καί εἰδήσεις γιά τήν κοινωνική καί οἰκονομική ζωή τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Ἀργυρούπολης τοῦ Πόντου. Διερεύνησε, παράλληλα, ἀπό τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μέχρι τή βίαιη ἀποχώρηση τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου (1923), τήν ἱστορική ἐξέλιξη τοῦ ὀρθοδόξου ποντιακοῦ μοναχισμοῦ, καθῶς καί τήν προσφορά του στά γράμματα καί στίς τέχνες. Ἀναδεικνύοντας, τά λατρευτικά κέντρα τῆς ὀρθοδοξίας, τά ἱερά σεβάσματα τῆς ἀμωμήτου πίστες, ὁ σ. παρουσιάζει τοὺς ἁγίους τῆς ποντιακῆς γῆς, τοὺς ἱερούς ναοὺς, τίς μονές, τά παρεκκλήσια, τοὺς κληρικούς, τά σχολεῖα, τοὺς ἐκπαιδευτικούς, τίς ἐπιφανεῖς προσωπικότητες τῆς ποντιακῆς κοινωνίας, κ.ἄ. Μέ τό πλούσιο φωτογραφικό ὑλικό ὁ σ. φέρνει στό φῶς τῆς δημοσιότητας τά αἵματοβαμμένα χριστιανικά μνημεῖα τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐμπλουτίζοντας μέ ἀνεκτίμητα ἱστορικά στοιχεῖα τίς ἐπιστῆμες τῆς θεολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς ἐθνολογίας, τῆς ἀνθρωπογεωγραφίας, κ. ἄ. Γιά τά μνημεῖα αὐτά γράφει σχετικῶς τά ἑξῆς ὁ σ. : « Σήμερα δέν μπορούμε

νά έννοήσουμε πλήρως τίς δυσκολίες τών χρόνων εκείνων. Άπαιτεΐτο συνεχής έπαγρύπνηση γιά τήν διάσωση τών ιερών καί όσίων. Μέσα στήν Τραπεζοϋντα τόν καιρό τής άλώσεώς της έκτός από τούς μεγάλους ναούς, ύπήρχαν τριακόσια έξήντα παρεκκλήσια, τά όποΐα καταλήφθηκαν από τούς κατακτητές. Όσα διασώθηκαν μέχρι τών ήμερών μας διατηρήθηκαν λόγω τής μετατροπής του σέ τεμένη. Οί μονές επέζησαν μέχρι τόν έκπατρισμό τοϋ 1923.

Σήμερα έλάχιστα ύπολείμματα σέ έρειπιώδη κατάσταση σώζονται. Ό πανδαμάτωρ χρόνος θά τά άφανΐσει. Άλλωστε δέν εΐναι δυνατόν όλα νά διασωθοϋν καί νά αναστηλωθοϋν. Πρέπει όμως ή ιστορία τους, ή προσφορά τους νά διασωθεΐ »(σελ.137). Ό σ. μέ βάση τά έπιστημονικά δεδομένα τής κριτικής έρευνας, αλλά καί μέ ιστορική εϋσυνειδησία διαπραγματεύεται μέ απλότητα καί παραστατικότητα, άγνωστες πτυχές τής ιστορικής αϋτής μονής στόν ένδοξο Πόντο, καθιστώντας προσιτές στόν φιλαναγνώστη τίς έμπειρίες τής έλληνορθόδοξης ποντιακής παράδοσης (σσ.37,53,58, κ.ά.). Ό σ. μακριά καί πέρα από ιδεολογικές άγκυλώσεις καί κάθε είδους σκοπιμότητες μέ τήν έγκριτη γραφίδα του ή όποΐα έχει άμεσότητα, σκιαγραφεί μέ άντικειμενικότητα πρόσωπα, καθώς καί πολιτικούς καί εκκλησιαστικούς θεσμούς, ένϋ ταυτόχρονα, διηγείται συνοπτικά μέσα από ιστορικά γεγονότα, τόν άνθρώπινο πόνο, τά μαρτύρια, τίς θυσίες καί τό δράμα τής προσφυγιάς τοϋ ποντιακοϋ Έλληνισμοϋ. Εΐδικότερα , προβάλλει νέα ιστορικά στοιχεΐα πρός διερεύνηση. Ένδεικτικά μνημονεύουμε τό ζήτημα καταγωγής τοϋ Ίμπραήμ πασά τόν πολεμοχαρή, γνωστό από τήν Έλληνική Έπανάσταση διοικητή τής Αϊγύπτου γιά τόν όποΐο γνωρίζουμε μέ βάση τήν σχετική βιβλιογραφία¹, ότι κατάγονταν από τήν Καβάλα, ένϋ στό παρόν βιβλίο ύποστηρίζεται ή κάτωθι διαφορετική άποψη: « Ή ιστορία τοϋ Ίμπραήμ πασά διασώθηκε από πολλούς κατοΐκους τής περιοχής, γι' αϋτό καί αναφέρει τά Γόδαννα ως πατρίδα του καί ό Γεώργιος Κανδηλάπτης. Τώρα ποϋ ή αλήθεια συναναταΐ τόν μϋθο εΐναι ύπόθεση έπισταμένης έρευνας ποϋ ξεφεύγει από τά ένδιαφέροντα τοϋ βιβλίου αϋτοϋ »(σελ.56). Άκόμη, εκφράζει προσωπικά βιώματα (σσ. 9,13,14, κ.ά.) καί προβαΐνει σέ διαπιστώσεις (σσ. 97, 100, 104, κ.ά.). ένϋ παράλληλα, άφοϋ πιθανολογεΐ (σσ. 75,76,95, κ.ά.), διατυπώνει χαρακτηρισμούς (σσ.25,37,46, κ.ά.) καί καταλήγει σέ συμπεράσματα (σσ.38,75,100, κ.ά.).

Ή πρωτοτυπία τοϋ θέματος, τά αναλυτικά έρμηνευτικά σχόλια καί ό πραγματικός πλοϋτος τών παραπομπών καί ύποσημειώσεων, δηλώνουν τήν έπίπονη καί φιλότιμη έρευνητική άπόπειρα τοϋ σ. νά δημοσιεύσει μέ σαφήνεια σέ γλωσσα τήν απλή καθαρεύουσα καί ένίοτε, μέ χρήση τής ποντιακής διαλέκτου τούς θρύλους, τίς άναμνήσεις, τίς παραδόσεις, καθώς καί τά ήθη καί έθιμα τής εϋάνδρου άγιοτόκου γής τοϋ Πόντου(σσ. 50,51, κ.ά.). Ό όξύγραφος κάλαμος τοϋ σ. άφοϋ περνά από τόν χϋρο τής στιχομυθίας(σσ. 40,47, κ. ά) καταλήγει στήν

άγιοπνευματική διδασκαλία, τονίζοντας την άρρηκτη σύνδεση του όρθοδόξου μοναχισμού (σσ. 23,24,25, κ. ά.) μέ τή διδασκαλία καί τά δόγματα τής Έκκλησίας μας, καθώς καί μέ τήν άποστολική γραμματεία άναζητώντας τήν πνευματική τελειότητα, τή θέωση. Θά μπορούσε κανείς στό παρόν βιβλίο νά διακρίνει τόν άστείρευτο πλοΰτο τών ιστορικοθεολογικών γνώσεων του σ. τήν άδαπάνητη πηγή τών θεολογικών βιωμάτων καί έμπειριών του, καθώς καί τόν γνήσιο σωτηριώδη ποιμαντικό του λόγο. Ό σ. κ. Παΰλος μέ τή λιπαρά παιδεία καί τήν ιδιαίτερη ένασχόλησή του μέ άντικείμενο τίς ποντιακές μελέτες γίνεται άνεκτίμητος διδάσκαλος τής έκκλησιαστικής παιδείας καί άκαταπόνητος κήρυκας τής θεολογικής έπιστήμης. Οί έπιστήμες τής θεολογίας καί τής ιστορίας βρίσκουν στό πρόσωπο του έναν άντάξιο ιστοριοδίφη, έναν άναγνωρισμένο συγγραφέα θεολογικών καί ιστορικών μελετών, έναν γνήσιο έκπρόσωπο τών θείων δογμάτων, έναν άνθρωπο μέ πατερική κατάρτιση καί μέ άκρα προσήλωση στό ιεραποστολικό του έργο, έναν άνδρα μέ άδαμάντινη θέληση καί ένα φωτεινό παράδειγμα άπροσποίητης εϋσέβειας καί σεμνότητας. Ό σ. έρχεται νά καλύψει μέ τή συγγραφή του μετά χειρας βιβλίου ένα μεγάλο κενό δίνοντας μιά άπάντηση έπιστημονική καί θαρραλέα, γιά τόν όρθόδοξο μοναχισμό στή γή του Πόντου καί τίς άνεκτίμητες ύπηρεσίες, πού προσέφερε στόν Έλληνισμό καί στήν Όρθοδοξία. Η έκδοση τής παρούσας πραγματείας είναι άνεκτίμητη, γιατί διαφωτίζει άγνωστες πτυχές τής έλληνικής μας ιστορίας καί διασώζει τήν έθνική ταυτότητα του ποντιακού Έλληνισμού. Τό παρόν βιβλίο άποτελεί βασικό, ώφέλιμο καί ένδιαφέρον βοήθημα γιά κάθε άναγνώστη ή μελετητή τών ιστορικών σπουδών. Η ώφελιμότητα καί ή χρησιμότητα του παρόντος βιβλίου γιά τήν παραπάνω μονή άπό τίς άλησμόνητες πατρίδες καί τήν ιστορία τους, βρήκαν θετική ανταπόκριση, άν σταθεϊ κάποιος στήν ιδιόχειρη έπιστολή² του κ. Θεοδώρου Εϋστ. Τσελεπίδη, ή όποία άπεϋθύνεται στόν σ. μητροπολίτη κ. Παΰλο καί δικαιώνει τούς κόπους καί τήν έργώδη προσπάθεια τής συγγραφής τής παρούσας έκδοσης. Η έπιστολή αύτή είναι διακοσμημένη στίς ώες καί φέρει στήν κεφαλή του έμπρόσθιου φύλλου, στήν μέν δεξιά πλευρά τόν μονοκέφαλο άετό – έμβλημα τής αύτοκρατορίας τής Τραπεζούντας στήν δέ άριστερή τήν ποντιακή λύρα. Ό συντάκτης τής παραπάνω έπιστολής δηλώνει, ότι , άφοϋ « έλαβε τό παραπάνω βιβλίο τό διαβάζει μέ άγάπη καί χαρά » καί τό χαρακτηρίζει « μεγάλη εϋλογία γιά εκείνους πού έλκουν τήν ποντιακή καταγωγή άπό τήν Χάρσερα, όπως καί ό ίδιος ». Επίσης, « χαίρεται γιά τό βιβλίο τό όμορφο καί τό καλογραμμένο γιά τήν ιστορία του μοναστηριού ». Σημειώνει, άκόμη, ότι πρόκειται γιά « ένα ιερό κειμήλιο καί πιστεύει ότι τά παιδιά του καί τά έγγόνια του θά τό διαβάζουνε γιά νά μάθουνε τήν ιστορία τής γενιάς τους ». Η έπιστολή, άφοϋ κλείνει « μέ εϋχαριστίες πολλές πρός τόν σ. γιά τήν τιμή πού άποδίδει στόν Πόντο, καθώς καί μέ τόν προσήκοντα άσπασμό », ύπογράφεται άπό « τόν ως άνω συντάκτη » μέ τοποθεσία συγγραφής τήν « Άγροσυκιά Πέλλας

»καί ἡμερομηνία « 16η-12-2021 ».

Ἡ παραπάνω ἐπιστολή ὡς ἀντιπροσωπευτικό δείγμα λυρικήs ἔκφρασης ἔντονων ἰσχυρῶν προσωπικῶν συναισθημάτων, ἀποτυπώνει τήν χαρά καί τήν ἀγάπη τοῦ συντάκτη γιά τήν κυκλοφορία τοῦ παραπάνω βιβλίου. Ὁ συντάκτης νιώθει τήν καταγωγή του ὡς ἀποτέλεσμα « θεϊκῆς εὐνοίας, πού οἱ ρίζες του προέρχονται ἀπό τή Χάρσερα », ἀπό τόν ἔνδοξο Πόντο. Εὐγνώμονες στεκόμαστε ἀπέναντι στόν συντάκτη, γιατί τοποθετεῖ τά πράγματα στή σωστή τους βάση ἐναντία στήν ἀνήσυχη προσπάθεια μερικῶν, δῆθεν, ἱστορικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τόν ἀνεκτίμητο ρόλο τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στή διαχρονική ἐξασφάλιση τῆς συνέχειας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Ἑλληνισμός στό πέρασμα τῶν αἰώνων διῆλθε μέσα ἀπό συμφορές καί ἐθνικές τραγωδίες, ἀλλά κατόρθωσε, ὅμως, νά ἐπιβιώσει βασιζόμενος στίς ρίζες του καί στίς παραδοσιακές του ἀξίες. Ἐπιβιώσαμε καί μᾶς κράτησαν ὄρθιους οἱ ρίζες μας, πού ἀρδεύονταν ἀπό τά ἀστείρευτα, κρυστάλλινα καί γάργαρα νάματα τῆς ὀρθόδοξης πίστεως καί τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀκόμη, σύμφωνα μέ τόν ἀποστολέα τῆς ἐπιστολῆς τό παρόν βιβλίον τοῦ κ. Παύλου, κατατάσσεται γιά τήν ἱστορική του ἀξία στά « ἱερά κειμήλια », ἀφοῦ ἔχει ἐθνικό καί διαχρονικό χαρακτήρα, γιατί προβάλλει μέ εἰλικρίνεια καί σεβασμό τίς ἑλληνορθόδοξες ρίζες μας, τήν ὀρθόδοξη πίστη, τήν γλώσσα μας καί τίς μνημέες ἀπό τό ἱστορικό μας παρελθόν. Ἡ ἐπιστολή ὁλοκληρώνεται μέ τήν πεποίθηση τοῦ συντάκτη, ὅτι τό παρόν σύγγραμμα τοῦ κ. Παύλου γίνεται σημεῖο ἀναφορᾶς γιά τόν ποντιακό Ἑλληνισμό καί ἔχει τή δύναμη τῆς πνευματικῆς διαδρομῆς γιά νά παιδαγωγῇ τίς νεότερες γενεές, γιά νά μάθουν τήν ἱστορική τους καταγωγή, γιά νά βροῦν καί σήμερα τά ἑλληνόπουλα τήν ἐλπίδα καί νά ἐνατενίσουν μέ αἰσιοδοξία τό μέλλον, νά καλλιεργήσουν τήν ὀρθόδοξη παράδοσή μας καί νά ἀξιοποιήσουν τόν γλωσσικό μας πλοῦτο, στοιχεῖα διατήρησης τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας. Οἱ ἴδιες ἀξίες ἦταν καί πρὶν καί μετὰ τό 1453, πού διέσωσαν τόν Ἑλληνισμό καί ἀπέφυγε τόν ὁλοκληρωτικό ἀφανισμό. Τίς ἀξίες αὐτές ἐξύμνησαν οἱ μεγάλοι ἐθνικοί μας ποιητές, οἱ ὁποῖοι σέ κορυφαῖες στιγμές ἐξέθρεψαν πνευματικά τίς γενιές τοῦ 21, τῶν βαλκανικῶν πολέμων, κ.λπ., ὁδηγώντας τούς προγόνους μας στήν ἠθική ἀνόρθωση καί στήν ἐθνική ἀναγέννηση. Ὅφείλουμε ὡς ἠθική παρακαταθήκη στούς προπάτορες μας νά ἀκολουθήσουμε τίς διδαχές τῶν μεγάλων ἐλλήνων λογοτεχνῶν, ξεπληρώνοντας τό χρέος μας, ὅπως λέγει καί ὁ Κωστής Παλαμᾶς: «σέ ὅσους ἦρθαν, πέρασαν, θά ῥθοῦνε, θά περάσουν. Κριτές, θά μᾶς δικάσουν οἱ ἀγέννητοι, οἱ νεκροί»³. Αὐτό τό χρέος ὀφείλουμε νά μεταλαμπαδεύσουμε στίς νεότερες γενεές. Αὐτό τό χρέος, ἐξιστορεῖται μέσα ἀπό τή ζωή καί τό ἔργο τοῦ μοναστικοῦ αὐτοῦ προπυργίου τῆς ὀρθοδοξίας, τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἀγίου Γεωργίου Χαλιναρᾶ στό παρόν βιβλίον τοῦ Σεβ. κ. Παύλου, τόν ὁποῖο συγχαίρουμε εἰλικρινά γιά τήν ἀξιέπαινη ἐπιστημονική του προσπάθεια καί τοῦ εὐχόμαστε ἐκ βάθους καρδίας, ὅπως ὁ ἅγιος Θεός νά τοῦ χαρίζει υἰγεία καί

δύναμη, ὥστε νά κλείζει τόν θρόνο τῆς Ἰ. Μ. του , συνεχίζοντας τήν καρποφόρα ἀρχιερατική του ποιμαντορία καί παράλληλα, νά συνεχίζει μέ τήν ἴδια ζέση τή συγγραφή παρόμοιων ἐθνικῶν οἰκοδομητικῶν πονημάτων.